

Nils Kousgaard

15. februar 1941 – 11. august 1992

Nekrologer

Nils Kousgaard døde pludseligt den 11. august 1992, mens han varude i ungdomshold i hockey.

Nils Kousgaard blev født den 15. februar 1941 og blev student i 1959. Han gennemgik skolestudier ved København Højskole og blev cand. ark. i 1962. Efter kort tid blev han tilknyttet Statistisk Institut. Han blev ansat som videnskabelig assistent i 1966 og i 1972 advanceret til lektor i teoretisk statistik. Fra 1968 var han skoleinspektør ved Handelshøjskolen i København. Nils Kousgaard virkede som ekspert ved Handelshøjskolen i København, Den nye universitet og Landbohøjskolen og ved Odense Universitet.

Den første af sine akademiske Institute arbejdsde han som assistent for professor Georg Rasch i forbindelse med en større undersøgelse for Institut for Matematik af hændelsesbegrebet på forekomsten af trafikulykker.

Efter at han blev ansat i 1969, begyndte han sig mere og mere i undervisningen i statistik for statsvidenskabelige studerende. Statistikkens regner af de studerende som et svært tilgængeligt fag. Det er derfor vigtigt, at man i undervisningen og undervisningsmateriale kan afklare disse fag. Det var særligt på dette område, at Nils Kousgaard gjorde en stor indsats.

Belæringerne der blev anvendt i Nils Kousgaards første bøger om undervisning, havde ikke altid op til de krav, som det var rimeligt at stille til dem. De blev vist for meget vigtige gennemarbejdede behandlinger og andre end de videnskabelige værdifulde tilgængelige.

Til at begynde med tog han, sammen med andre medarbejdere ved instituttet, initiativet til at udarbejde supplerende tekster til de dengang udsendte lærebøger og at fremstille en række små, præcise, rigtige eksempler, som blev en metodelærervejledning.

Disse tekster og eksempler blev senere indarbejdet i den lærebog som han er bedst kendt for og som er benyttet i de videnskabelige grupper. Disse tekster ledt at give en sammenhængende, selvstændig og tydelig og præcise gennemførelse af de videnskabelige problemstillinger. De omfattede også eksempler og selvstændige eksempler.

Denne bog er udkommet i tre udgaver på dansk, men også i en stærkt revideret engelsk udgave udgivet af Springer-Verlag. Den engelske udgave har fået meget gode anmeldelser i internationale fagtidsskrifter, og den danske udgave har været anvendt ved forelæsninger herhjemme og i udlandet.

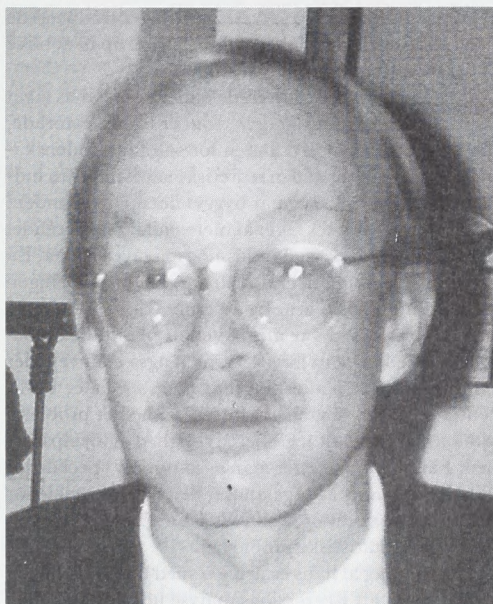
Der er næppe tvivl om, at disse bøger har haft høje pædagogiske værdier i forbindelse med Nils Kousgaards indsats.

I de senere år deltog han med i udarbejdelsen af et nyt grundlæggende eksempel, men blev der indgår i 3. udgave af den statsvidenskabelige statistik.

Opad 2. del af undervisningen i de videnskabelige eksempler og Nils Kousgaards pædagogiske indsats i begyndelsen af 1970'erne var hovedsageligt de videnskabelige statistiske fag ved det statsvidenskabelige institut. De blev bedret, og der var derfor nødvendigt at opbygge nye faggrupper. Det var derfor blevet behov for

Nils Kousgaard

15. februar 1941 – 11. august 1992

Nils Kousgaard døde pludseligt den 11. august 1992, mens han trænede et ungdomshold i hockey.

Nils Kousgaard blev født den 15. februar 1941 og blev student i 1959. Han gennemgik statistikstudiet ved Københavns Universitet og blev cand.stat. i 1967. Efter endt studium blev han tilknyttet Statistisk Institut. Han blev ansat som videnskabelig assistent i 1969 og i 1972 udnævnt til lektor i teoretisk statistik. Fra 1989 var han ekstern lektor ved Handelshøjskolen i København. Nils Kousgaard virkede som censor ved Handelshøjskolen i København, Den kgl. veterinær- og Landbohøjskole og ved Odense Universitet.

Den første tid ved Statistisk Institut arbejdede han som assistent for professor Georg Rasch i forbindelse med en større undersøgelse for Justitsministeriet om effekten af hastighedsbegrænsninger på forekomsten af trafikulykker.

Efter at han blev fast ansat i 1969, engagerede han sig mere og mere i undervisningen i statistik for statsvidenskabelige studerende. Statistik regnes af de studerende som et svært tilgængeligt fag. Det er derfor vigtigt, at man i undervisningen og undervisningsmaterialerne kan afmystifisere faget. Det var særlig på dette område, at Nils Kousgaard gjorde en stor indsats.

De lærebøger, der blev anvendt i Nils Kousgaards første tid som underviser, levede ikke altid op til de krav, som det var rimeligt at stille til dem. Dels var visse for studiet vigtige emner stedmoderligt behandlet og andre steder var fremstillingen vanskelig tilgængelig.

Til at begynde med tog han, sammen med andre medarbejdere ved instituttet, initiativet til at udarbejde supplerende tekster til de dengang anvendte lærebøger, og at fremstille en række store, gennemregnede eksempler, som belyste metodernes anvendelse.

Disse tekster og eksempler kom senere til at indgå i den lærebog som han er medforfatter til og som nu benyttes i det obligatoriske grundkursus. Bogen sigter mod at give en sammenhængende beskrivelse af teori og praksis gennem inddragelse af realistiske danske problemstillinger fra områder som økonomi og administration.

Denne bog er udkommet i to udgaver på dansk, men også i en stærkt revideret, engelsksproget udgave på Springer-Verlag. Den engelsksprogede udgave har fået meget gode anmeldelser i internationale fagtidsskrifter, og den danske udgave har været anvendt ved flere højere læreanstalter i vore nabolande.

Der er næppe tvivl om, at denne lærebogs meget høje pædagogiske niveau i væsentlig grad skyldes Nils Kousgaards indsats.

I de seneste år deltog han også i udviklingen af et nyt grundfag »Empiriske metoder«, der indgår i 3. årsprøve af det statsvidenskabelige studium.

Også 2. dels-undervisningen i de statistiske fag tiltrak sig Nils Kousgaards opmærksomhed. I begyndelsen af 1970'erne var interessen for de videregående statistiske fag ved det statsvidenskabelige studium yderst beskeden, og det var derfor nødvendigt at opbygge nye fagområder. Bl.a. var der et klart behov for

et kursus i Tidsrækkeanalyse. Dette fag introducerede han i 1976 og fik det i løbet af få år bygget op til at blive et fag med stor tilslutning af studerende.

I de senere år koncentrerede han sig om 2. dels faget Anvendt Regressionsanalyse, som er et emneområde, der er centralt placeret inden for samfundsvidenskabelige anvendelser af den teoretiske statistik. Han indførte dette fag i 1980 og har bygget det op fra grunden. I de senere år fulgtes faget af mere end 80 studerende, hvoraf mange afleverede afløsningsopgaver i faget. En sådan tilstrømning til et statistisk 2. dels fag ville ingen have drømt om i 60'erne og 70'erne.

Nils Kousgaard var meget vellidt blandt de studerende, ikke kun som forelæser, men også som vejleder på alle niveauer (afløsningsopgaver, specialer og licentiatstudier) – ingen gik forgæves med et problem, alle blev altid mødt med beredvillighed og hjælpsomhed. I årenes løb var der mange som skrev speciale for Nils Kousgaard. Mange andre, der skrev speciale for andre lærere, kom også til Nils Kousgaard og fik vejledning om statistiske problemer.

På grundlag af hans erfaringer med undervisningen i faget Anvendt Regressionsanalyse udgav han i 1985 en lærebog, som gav en tidssvarende fremstilling af den lineære regressionsmodel, illustreret med fyldige eksempler fra modellens anvendelser. I sin sidste tid var han i gang med en omfattende revision af denne lærebog.

Hans levende interesse i at indvie de studerende i det nyeste indenfor den teoretiske statistik gav sig udtryk i at han på forsøgsbasis, gerne i form af studiekredse, flere gange gav kurser i nyere metoder, bl.a. om ikke-parametriske metoder, eksplorative analysemetoder, grafiske metoder og robust statistik.

Statistikundervisningen ved andre højere læreanstalter havde også Nils Kousgaards interesse. Som ekstern lektor ved Handelshøjskolen i København, deltog han særlig i HD-undervisningen. Også her var der et stort behov for egnede lærebøger. Derfor udarbejdede han sammen med lærere fra Handelshøjskolen i København og Odense Universitet et lærebogssystem: Statistik for Civiløkonomer, bestående af en Grundbog, et Studiemateriale, indeholdende 300 nye opgaver, heraf ca. 200 med besvarelser og en Lærervejledning. Systemet afsluttedes med en Case-samling, som kom i 1991, og demonstrerede anvendelsen af statistiske analysemetoder ved praktiske eksempler fra områderne markedsanalyse, finansiering, virksomhedsledelse og offentlig administration. Ved sin død var han fuldt beskæftiget med at revidere Grundbogen.

I min egenskab af censor i statistik for HD-studiet gennem mere end 20 år, under hvilken tid forskellige lærebøger har været anvendt, er det mit klare indtryk, at indførelsen af dette lærebogssystem har resulteret i en væsentlig bedre og hidtil uset forståelse af faget blandt de HD-studerende.

Udover sin store undervisningsmæssige indsats har Nils Kousgaard også ydet et stort administrativt arbejde på Statistisk Institut. I perioden 1976-1988 var han bestyrer af instituttet, et hverv som var ulønnet den gang han havde det og bestemt ikke uden problemer. Han udførte selv så godt som alle de arbejdsopgaver, som var forbundet med hvervet, uden at delegerer dem bort til andre medarbejdere.

Han var meget optaget af de menneskelige relationer på Statistisk Institut og tog bl.a. initiativ i fodboldturneringer mod hold fra andre institutter og centraladministrationen. Når en medarbejder havde en rund fødselsdag, eller når en medarbejder skulle forlade instituttet, holdt han altid, i de år han var institutbestyrer, en pointeret tale.

Han var medlem af Statsvidenskabeligt Studienævn i to år og af Det statsvidenskabelige Fagråd siden 1990.

I sin forskning har Nils Kousgaard særligt arbejdet med udviklingen af metoder til analyse af data frembragt gennem parvise sammenligninger. Disse metoder bruges bl.a. i forbindelse med forbrugerundersøgelser hvor man sammenligner genstande to og to med hensyn til præferencer. Indenfor dette område har han publiceret flere væsentlige resultater.

Herudover har han beskæftiget sig med teorien for den lineære regressionsmodel, herunder anvendelsen af transformationer af de variable, brugen af resistente estimationsmetoder og af robuste statistiske metoder. Han har også beskæftiget sig med diagnosticering af kollinearitet i denne forbindelse, d.v.s. vurdering af hvor mange tilnærmelsesvis lineære relationer, der findes mellem de forklarende variable i en regressionsanalyse, hvor tætte disse relationer er og hvilke variable, der indgår.

Han var en flittig deltager i faglige møder både her i landet og i udlandet. Han holdt tit foredrag, hvor han fremlagde sine resultater, og blev også mange gange benyttet som referat for afhandlinger af internationale fagtidsskrifter. Desuden har han været kasserer for Dansk Selskab for Teoretisk Statistik og medlem af arrangementskomitén for de årlige danske Symposier i anvendt Statistik.

Nils Kousgaard var meget udadrettet, såvel i sin faglige virksomhed, som på andre områder. Han havde kontakter med og tilknytning til en række institutioner, som han ofte samarbejdede med gennem mange år.

Et typisk eksempel herpå er hans samarbejde med Rockwool Fondens Forskningsenhed. Da denne rykkede ind i Danmarks Statistik's lokaler på Østerbro i København, lagde den sig fast på en forskningsproduktion, hvor de fleste analysebidrag blev hentet hos forskere rundt om fra universiteterne m.v., bl.a. i forbindelse med forskningsprojekterne omkring »Tid og forbrug« og »Fleksibilitet på arbejdsmarkedet«.

Projektets datamaterialer var typisk meget omfat-

tende, og dermed også meget heterogene. Der opstod derfor et behov for statistisk rådgivning og kvalitetskontrol, som det lykkedes projektets leder Gunnar Viby Mogensen at overtale Nils Kousgaard til at påtage sig.

Viby Mogensen og de øvrige forskere i Rockwool projektet beretter fra denne tid om Nils Kousgaards kompetance, venlighed – tilsat megen tålmodighed – og stort engagement. Ofte endte hans arbejde med datamængderne i spændende eksempler, der blev samlet i undervisningsnoter og lærebøger.

Med Statens Byggeforskningsinstitut havde han et frugtbart samarbejde, som strakte sig over ca. 15 år. Dette resulterede bl.a. i en bog om hovedpine og slimhindegener i hjemmet og på arbejdspladsen.

Han var også gennem flere år tilknyttet Statens lægevidenskabelige Forskningsråds Konsulentjeneste, hvilket også har resulteret i enkelte publikationer.

I de senere år var han medlem af følgegruppen for Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Center for Fødevareforskning under Regeringens Fødevareteknologiske Program (FØTEK).

I et samarbejde med Akustisk Laboratorium på Danmarks Tekniske Højskole fik han anledning til at afprøve sine teoretiske resultater om parvise sammenligninger i praksis i forbindelse med forsøg på at sammenligne højtaltlere med hensyn til klangfarve, definere som evnen til at gengive den oprindelige lyd.

Af andre kontakter kan nævnes Retskemisk Afdeling ved Københavns Universitet og Rehabiliteringscenteret for Torturofre.

På Statistisk Institut fortalte Nils Kousgaard ofte om sin store fritidsinteresse hockey, hvor han deltog som landsholdsspiller i flere perioder gennem mange år. I denne egenskab deltog han i Olympiske Lege i Rom i 1960. Han blev udråbt som »Årets Spiller« af Dansk Hockey Union i 1975 og blev hædret med en ærespokal i 1978. I 1982 modtog han en æresnål. Efter at han sluttede sin karriere som aktiv spiller, deltog han aktivt indenfor sporten som leder og træner i hockeyklubben »Orient«, som han var formand for. Han var også træner for ungdomshold i Dansk Hockey Union. Han var tit på rejse med et hockeyhold til turneringer til vore nabolande, ofte sammen med sine to store drenge, Marius og Emil, som også spillede hockey. Det var mens han arbejdede som træner, han pludseligt faldt død om.

Instituttets medarbejdere vil mindes Nils Kousgaard for hans store undervisningsmæssige indsats, igennem hvilken de studerende interesse for faget og fagets stilling indenfor det statsvidenskabelige studium blev væsentligt styrket. Vi vil også mindes ham som den, der holdt sammen på instituttet i tider, hvor forskellige personlige interesser kunne være meget modstridende.

Jon Stene

Lars-Erik Lundberg

2. marts 1943 – 19. december 1992

Lars-Erik Lundberg blev født i Sundsvall, Sverige, og fik sin universitetsuddannelse ved Umeå Universitet. Herfra erhvervede han licentiatgraden i fysik i januar 1969. Efter et års studier ved International Centre for Theoretical Physics i Trieste kom han i 1970 til Nordisk Institut for Teoretisk Atomfysik (Nordita) i København, hvor han var ansat som stipendiat i tre år. Ved slutningen af dette ophold blev han fil.dr. (docent) ved Umeå Universitet i 1973. Herefter tilbragte han et års tid som forsker ved Hamburgs Universitet. Siden 1974 har han været lektor ved Københavns Universitets Matematiske Institut.

Lars-Erik Lundberg blev uddannet som teoretisk højenergi-fysiker på et tidspunkt, hvor størstedelen af de teoretiske undersøgelser i denne gren af fysikken foregik ved brug af perturbationsteoretiske metoder, der bedst kan beskrives som et sæt af systematiske regler for approksimativ beregning af målelige størrelser, såsom spredningstværsnit. Disse metoder har i de tilfælde, hvor de kan anvendes, ført til resultater, der med stor nøjagtighed er blevet bekræftet af eksperimenter. Et af de bedst kendte eksempler er beregningen af elektronens anomale magnetiske moment. På trods heraf kan disse metoder ikke betragtes som udgørende en tilfredsstillende teori på samme måde som den klassiske kvanteteori til beskrivelse af atomare fænomener. Der er flere årsager hertil. En er, at der i perturbationsteori regnes med uendelige (divergente) og altså matematisk udefinerede størrelser, som nødvendiggør anvendelse af en såkaldt renorma-

liseringsprocedure for at uddrage de endelige og fysisk relevante bidrag til disse størrelser. En anden årsag er, at der i almindelighed forekommer ikke-perturbative målelige størrelser, som ikke kan beregnes ved brug af perturbationsteori. Selvom der siden tresserne er gjort store fremskridt i forståelsen af renormaliseringsproblematikken og af ikke-perturbative fænomener i højenergi-fysik, så er det endnu ikke lykkedes at frembringe en matematisk veldefineret teori til beskrivelse af de fundamentale vekselvirkninger, der er forenelig både med kvantemekanikkens grundprincipper og med den specielle relativitetsteori, hvilket er afgørende for en beskrivelse af partikler med hastigheder sammenlignelige med lysets. Det er netop de fundamentale problemer vedrørende konstruktion af en sådan relativistisk invariant kvantefeltteori, der har stået i centrum for Lars-Erik Lundbergs forskningsvirke, omend hans angrebsmåde med tiden blev en anden end den, det store flertal af forskere benyttede.

I hans første offentliggjorte arbejde fra 1968, sammen med L.B. Rødei, i *The Physical Review*, Vol. 169 (1968), drejer spørgsmålet sig om gyldighedsområdet for den specielle relativitetsteori. Der argumenteres for, at dette kan afprøves ved små afstande ved måling af den såkaldte pi-partikels levetid. Da divergenserne i perturbationsteori netop optræder ved små afstande, kan der allerede her ses en antydning af de ideer om en mulig opgivelse af nogle af den specielle relativitetsteoris grundprincipper ved meget små afstande, som

skulle blive hans centrale forskningsmæssige tema i de senere år.

Under opholdet ved Nordita drejede hans forskning sig dog om en analyse af renormaliseringsspørgsmålet af mere konventionel karakter. Fra denne periode er hans mest betydningsfulde bidrag vel nok de to arbejder, der ligger til grund for hans doktorafhandling med titlen »Relativistic quantum theory for particles in external fields«. I disse gennemføres en matematisk fuldstændt analyse af en teori, der beskriver relativistiske partikler i vekselvirkning med et elektromagnetisk felt. Partiklerne behandles kvantemekanisk, mens det elektromagnetiske felt behandles klassisk. Denne teori er således en simplificering af den såkaldte kvanteelektrodynamik, men der forekommer stadig divergenser, de såkaldte vakuum fluktuationer. Som følge af denne analyse påvises bl.a. at tilstande med endelig energi i almindelighed med tiden udvikles til tilstande med uendelig energi. Disse arbejder, som er af betydelig mere matematisk tilsnit end hans tidlige arbejder, bragte ham øjensynlig den overbevisning, at rødderne til divergensproblemerne skulle søges i de grundlæggende fysiske antagelser for en relativistisk kvantefeltteori. Det var derfor naturligt, at Lars-Erik Lundbergs forskningsinteresser fra nu af rettede sig imod mere aksiomatiske formuleringer af kvantefeltteori, idet disse udgør en naturlig matematisk ramme for kritiske undersøgelser af disse fundamentale antagelser. Muligvis yderligere inspireret af aktiviteterne indenfor operatoralgebra ved Matematisk Institut i København, gennemførte han således i årene efter sin ankomst hertil en række kvantefeltteoretiske undersøgelser indenfor den operatoralgebraiske ramme. I det måske vigtigste publicerede arbejde fra denne periode, »Quasi-free Second Quantization« i *Communications in Mathematical Physics*, Vol. 50 (1976), giver han den abstrakte formulering af det vigtige begreb »Bogoliubov transformation« og beregner som den første det såkaldte Schwingerled i denne ramme. Dette arbejde skulle senere vise sig at foregribe vigtige punkter i repræsentationsteorien for uendelig dimensionale Lie algebraer og beslægtede emner, som først blev udviklet i løbet af firserne. Således kan Schwingerleddet identificeres med den »cyclic cocycle«, der spiller en afgørende rolle i repræsentationsteorien.

I de følgende arbejder vendte Lars-Erik Lundberg tilbage til de før antydede ideer vedrørende en revision af de antagelser, som bør lægges til grund for en kvantefeltteori. Den centrale idé i disse senere arbejder er en opgivelse af kravet om eksakt translationsinvarians, mens den såkaldte Lorentz invarians skulle opretholdes. Som et led i udvikling af en sådan teori analyserede han Klein-Gordon ligningen, der beskriver relativistiske partikler uden spin, med begyndelsesvær-

dier på lyskeglen, som er Lorentz-invariant. Dette arbejde, som skulle danne udgangspunktet for en tilsvarende kvantemekanisk teori er publiceret i *Communications in Mathematical Physics*, Vol. 62 (1978). Den videre udvikling af de kvantemekaniske aspekter af denne teori er endnu uafsluttet, men de grundlæggende ideer er beskrevet i artiklen »Lorentz invariant quantum theory« i *Lecture Notes in Mathematics* no. 1218 (1986). Disse samt beslægtede ideer udgjorde de centrale dele af et stort projekt, som hans alt for tidlige død forhindrede ham i at fuldføre, men som er delvis beskrevet i efterladte manuskripter, hvis offentliggørelse er under forberedelse.

Lars-Erik Lundberg var en god og inspireret forelæser. Inden for førstedsprogrammet varetog han især den del af undervisningen der har speciel interesse for fysikere, herunder Fourier teori og partielle differentiaalligninger. I den videregående undervisning holdt han ofte kurser med emner, der var dagsaktuelle for hans eget arbejde og bidrog således til at give de studerende et indblik i aktuelle forskningsemner, men altid på en sådan måde, at overblikket og de store sammenhænge ikke gik tabt. Som den eneste matematiske fysiker ved instituttet gennem en årrække fik han specielt stor betydning for den betragtelige gruppe af studerende med interesser i grænseområdet mellem matematik og fysik og som formidler af den faglige dialog mellem matematikere og fysikere og kemikere.

Ved siden af den videnskabelige aktivitet varetog Lars-Erik Lundberg også sine akademiske forpligtelser som mangeårigt medlem af det naturvidenskabelige fakultetsråd og som bestyrer af Matematisk Centralinstitut gennem en årrække. Hans ligefremme personlighed og lethed ved at tale med mennesker i almindelighed kom ham herved til god nytte og gjorde ham også til et naturligt emne som formand for Dansk matematisk Forening, en post han bestred fra 1986 til 1990.

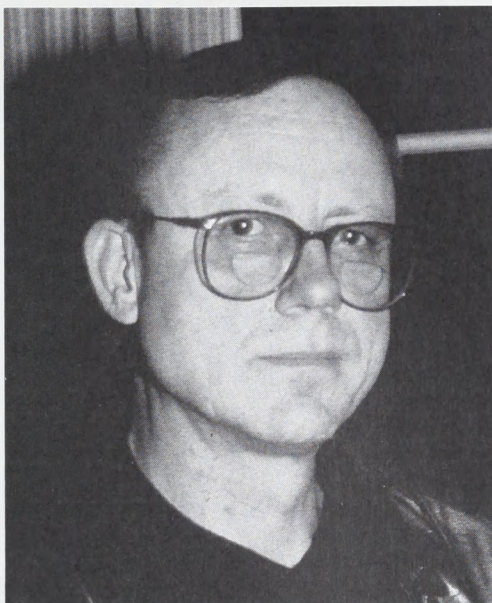
Lars-Erik Lundberg var desuden en af initiativtagerne til oprettelse af Københavns forskerby Symbion, hvis kasserer han var fra starten til sin død. Hans engagement i dette initiativ skal nok ses i sammenhæng med hans interesse for og viden om teknik og teknologi i almindelighed. Konkret gav dette sig udslag i, at han allerede som dreng blev ivrig radio-amatør, en hobby han sidenhen gik op i med usvækket interesse. Som helt ung erhvervede han sig også flyvecertifikat og fortsatte som aktiv flyver indtil for få år siden.

Det er en højt værdsat kollega, der hermed er gået alt for tidligt bort. Han vil blive savnet. Æret være hans minde.

Bergfinnur Durhuus

Paul Müller

1920-18. oktober 1992

Havde der nok været visse ilde forvarsler, kom meddelelsen om Paul Müllers død dog bag på de fleste. Som mangeårig formand for Søren Kierkegaard Selskabet, leder af Afdelingen for Søren Kierkegaard Forskning ved Det teologiske Fakultet i København og som lektor sammesteds var Paul Müllers navn og indsats uløseligt knyttet til Kierkegaard, hvis komplicerede, teologiske tænkning han kunne formidle med den klarhed, som fremstår af indlevens eftertænk-somhed. Dette bevidnes af en række artikler i danske og udenlandske tidsskrifter og i udgivelser som »Kristendom, etik og majeutik i Søren Kierkegaard's »Kjerlighedens Gjerninger«« (1976), »Meddelelses-dialektikken i Søren Kierkegaard's Philosophiske Smuler« (1979), »Søren Kierkegaard. Et tekststud-valg« (1982) samt »Søren Kierkegaards kommunikationsteori« (1984).

Under inspiration af blandt andre Gregor Malant-schuk, hvis redegørelse for de kierkegaardske begreber Paul Müller har viet et indgående studium, blev for-fatterskabets forskellige stadier og udviklingsforløb tolket i et paradokst-opbyggeligt perspektiv, der med inkarnationen som fixpunkt så at sige muliggjorde en baglæns udlægning af forfatterskabet. At Kierkegaard først som sidst var teolog og hans tænkning derfor fun-deret i en kristen antropologi, var en ledende tanke, ja en ufravigelig forudsætning for Paul Müller, hvorfor da også den opbyggelige produktion, ikke mindst »Kjerlighedens Gjerninger« og »Christelige Taler«, fik en fremskudt plads i interessefeltet. Læsningen var således præget af en redelighed, der respekterede Kierkegaards egne hermeneutiske anvisninger, men

dog ikke af den grund endte i paragrafslugeriets bekvemt kritikløse efterplapren.

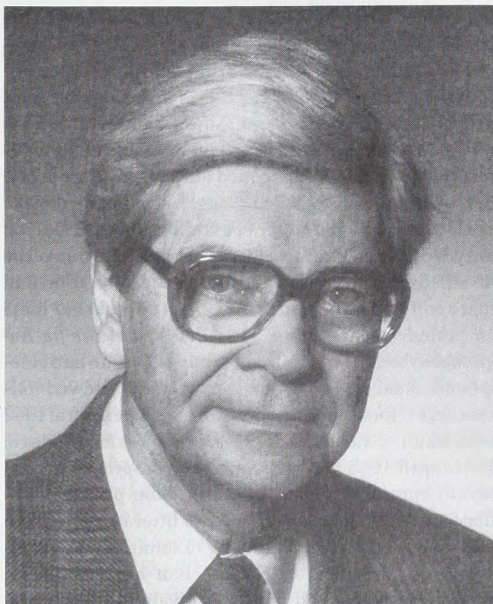
Sin vedholdende beskæftigelse med Kierkegaards teori om den indirekte meddelelse formåede Paul Müller at omsætte i en pædagogik, der med sund mis-tro til al intellektuel oppustethed tog sigte på den en-keltes selvvirksomhed og personlige tilegnelse af stof-fet. At denne pædagogik netop virkede, fordi den ud-sprang af en dyb sans for dialogens betydning, vil en hel lille hærskare af studerende kunne bevidne. Forud for sin ansættelse på Institut for systematisk Teologi på Det teologiske Fakultet i 1985 virkede Paul Müller som lektor i kristendomskundskab med særligt hen-blik på religionsfilosofi, etik og dogmatik under Det humanistiske Fakultet ved Københavns Universitet, som timelærer ved Danmarks Lærerhøjskole og Zah-les Seminarium samt endelig, fra 1975-84, som uløn-net hjælpepræst ved Nazaret Kirke. Dertil kom en række forelæsninger om Kierkegaard ved Folkeuni-versitetet, hvor han efterhånden etablerede sig som en slags institution i institutionen.

At kunne være belærende uden at være det i ordets nedsættende betydning var en af hemmelighederne i Paul Müllers undervisning. Undfanget af en sokratisk, lærd uvidenhed var hans ironi forløsende i sin drilsk-hed, og skont drilleriet undertiden kunne slå om i en fandenivoldsk sarkasme, der bed så det sved, var den dog forbundet med noget omsorgsfuldt, mærkværdigt medvidende og ledsaget af en latter, man ikke glemmer. Savnet af Paul Müller er stort. Og derfor ikke mindre glæden ved at erindre ham som lærer, kollega og ven.

Joakim Garff

Bent Nordhjem

31. maj 1920 – 19. oktober 1992

Professor, dr. phil. Bent Nordhjem var født i Varde og blev student fra Esbjerg Statsskole i 1938, hvorefter han begyndte et studium til skoleembedseksamen ved Københavns Universitet. I 1944 fik han universitetets guldmedalje for en afhandling om Aldous Huxley som besvarelse af prisspørgsmålet i engelsk for 1943, og i januar 1947 blev han cand. mag. med engelsk som hovedfag, dansk og fransk som bifag. Herefter fulgte et ophold i England, hvor han arbejdede for B.B.C.s danske afdeling i London og senere på et Rockefeller-legat studerede i Cambridge. Under opholdet i London fandt han også tid til på biblioteket i British Museum at stifte bekendtskab med nyere litteratur om Huxley, der havde været uopdrivelig i Danmark under den tyske besættelse. Resultatet af disse studier blev en revideret udgave af prisopgaven, der under titlen *Aldous Huxley. Udvikling og stilling i samtiden* udkom i København i 1948. Denne bog giver en glimrende indføring i forfatterskabet, der ses på baggrund af tidens litteratur; mennesket Aldous Huxley gøres vi også bekendt med, således gives der en interessant redegørelse for hans venskab med D.H. Lawrence.

I 1949 fik Nordhjem tillagt et universitetsadjunktur, dengang betegnelsen for en stipendiatstilling, som man oppebar i tre år, men med mulighed for en forlængelse på yderligere tre år. Som universitetsadjunkt underviste han to timer om ugen, gennemgang af engelske litteraturværker med meget instruktive indledningsforelæsninger om den pågældende forfatter. Det var normalt det 18. århundredes litteratur, der stod på

programmet, og vi, der studerede dengang, blev yderst forbavsede, da han i lektionskatalogen for forårssemestret 1955 annoncerede en gennemgang af det engelske sprogs lydsystem. Dette kursus var, kunne vi senere se, en antydning af, at han var midt i det arbejde, der førte frem til disputatsen *The Phonemes of English. An Experiment in Structural Phonemics*, som han den 2. juni 1960 forsvarede for den filosofiske doktorgrad. I denne bog sætter Nordhjem sig for at bestemme fonemets ontologiske status og nå frem til en definition af ordets betydning, hvilket trækker overvejelser over ordet »meaning« med sig. Han opstiller et rent abstrakt system baseret på elementernes muligheder for kombination og substitution, applicerer sit system på det engelske sprog, repræsenteret af Daniel Jones's *English Pronouncing Dictionary*, og når frem til at definere et fonem som »a member of an economically arranged set of figures which interdefine each other by their places in the arrangement« (s. 206). Det ses, at elementerne i Nordhjems system defineres i forhold til hinanden, systemet hviler i sig selv. Indledningsvis fremdrages flere tidligere definitioner af »fonem«; disse finder Nordhjem utilfredsstillende, men i øvrigt afstår han fra at tage nogen diskussion op med andre lingvister. »This treatise is not meant to contradict, but to try out a certain approach«, hedder det s. 20; bogen er, som undertitlen viser, »an experiment« og skal bedømmes ud fra, i hvor høj grad det er lykkedes at føre eksperimentet igennem til dets logiske afslutning. Det gennemføres med stor konsekvens, og diskussionen af »mean-

ing« peger for øvrigt frem mod forfatterens senere arbejder inden for det litterære område.

I sommeren 1955 var Nordhjems universitetsadjunktur udløbet, og han var blevet ansat som adjunkt ved Falkonergårdens Gymnasium. Som gymnasielærer underviste han i alle sine fag, af hvilke de to medførte et betydeligt arbejde med at rette skriftlige arbejder. »Jeg har danske stile og engelske stile, de danske er de værste«, sagde han engang i denne periode og antydede med håndbevægelser, hvor store bunkerne af stilehæfter kunne være. Imidlertid overkom han mere end skolearbejdet; i sine år som adjunkt var han i en periode medredaktør af bladet *Meddelelser fra Engelseklærerforeningen*, og efter nogle år begyndte han sideløbende med skolearbejdet igen at undervise ved universitetet, først som undervisningsassistent, fra 1962 som lektor, d.v.s. hvad der nu kaldes »ekstern lektor«. Pr. 1. april 1966 blev han ansat i et nyoprettet professorat i engelsk sprog og litteratur. Som professor underviste Nordhjem hovedsagelig i litteratur, men han påtog sig også undervisning og eksamination i grammatik og oversættelse, ligesom han kunne optræde som medlem af et bedømmelsesudvalg vedrørende en disputats om et sprogligt emne og som officiel opponert ved det mundtlige forsvar.

Nordhjem sagde engang, at han altid var en smule nervøs, når han gik ind til en undervisningstime, hvad de studerende eller tilhørerne næppe ville have gættet på efter at have oplevet hans rolige fremtræden og hans pædagogisk tilrettelagte, velforberedte undervisning. Men han var, da bemærkningen faldt, en rutineret lærer med pædagogisk uddannelse inden for gymnasieskolen og mange års erfaring med undervisning på forskellige niveauer bag sig, og han var sig vel netop som gammel lærer bevidst, at en undervisningstimes udfald altid i nogen grad er uforudsigeligt uanset lærerens bestræbelser for at gøre det til en god time.

Nordhjems første år som professor faldt sammen med en meget bevæget periode i universitetets historie. Antallet af studerende, også ved engelsk, var vokset kraftigt fra 1960'ernes begyndelse, og lærerkorpsset blev udvidet med en række amanuenser, som heltidsbeskæftigede lærere under professorniveau hed dengang, og med endnu flere undervisningsassistenter. Man begyndte at etablere fagene i institutter rundt om i den indre by; Engelsk Institut fik til huse i Store Kanikestræde 18, medens undervisningen foregik i andre bygninger i kvarteret omkring Frue Plads. Det hele var blevet så stort og uoverskueligt. I foråret 1968, samtidig med »studenteroprøret«, foregik der et besværligt arbejde med ændring af skoleembedseksamen på hele Det filosofiske Fakultet, og samme efterår etablerede engelsk, som andre fag, studienævn til at administrere undervisningen. Nordhjem blev dets første formand, han var igen formand for studienævnet i 1975-76 og institutbestyrer 1976-77, umiddelbart efter udflytningen til Københavns Universitet Amager i ja-

nuar 1976. Han trængte sig ikke på for at opnå disse poster, men han prøvede heller ikke at unddrage sig sin del af ansvaret for, at tingene fungerede. Blandt kollegerne var han respekteret som en rolig og myndig personlighed med en udpræget evne til at skære igennem i en debat og nå ind til sagens kerne; vel kunne han være stejl, hvad der undertiden kunne være en dyd, men i det daglige var han meget imødekommende, og hyppigt kunne han komme med en bemærkning, der fremkaldte smil og latter. De radikale elementer blandt de studerende og nogle yngre lærere omkring 1970 stod ham fjernt, men også blandt dem var han respekteret for sit arbejde.

At det var litteraturen, der var hans arbejdsområde, ses klart af hans trykte arbejder fra disse år, i hvilke han genoptog den beskæftigelse med det 20. århundredes litteratur, der havde fundet udtryk i bogen om Huxley: En artikel om »Fascismen i kunsten« i *Information*, 12/1 1967, en anmeldelse i *Orbis Litterarum*, XXIX (1974) af en amerikansk bog om modernismen i det 20. århundredes poesi og tre foldere for Bibliotekscentralen med »portrætter« af henholdsvis Huxley, Golding og Tolkien. Sidstnævnte forfatter forelæste han også om på en skandinavisk Science Fiction Festival, der fandt sted på Københavns Universitet i maj 1977. Foredraget blev trykt under titlen »In Quest of Tolkien's Middle-earth: on the Interpretation and Classification of *The Lord of the Rings* by J.R.R. Tolkien (with an Old English Word-list)« og står at læse i bogen *Völve. Scandinavian Views on Science Fiction*, udgivet af Cay Dollerup (*Anglica et Americana*, 4, 1978). Det er en både klar og let læst artikel om Tolkiens bog, der her diskuteres i sammenhæng med andre af århundredets litterære værker. Artiklen er suppleret med en nyttig liste over oldengelske ord i *The Lord of the Rings* samt nogle yderst informative noter.

Nordhjem havde i bogen om Aldous Huxley behandlet forfatterskabet i dets litterære milieu og med inddragelse af forfatterens liv, men ved et videreuddannelseskursus for dansklærere på Sønderborg Idrætshøjskole i august 1967 havde han i foredraget »Mennesket og omverdenen« gjort sig til talsmand for tekstorienteret analyse, baseret på både deduktion og induktion, og havde illustreret sin tese med korte analyser af *Erasmus Montanus*, *Ved Vejen* og *Kongens Fald*. Som man kunne forvente, var det da også litteraturforskning uden synderlig brug af biografiske eller historiske oplysninger, han var optaget af sideløbende med de mindre arbejder. Resultatet af disse års studier forelagde han ved et besøg, som Engelsk Institut aflagde hos vore kolleger ved Lunds Universitet i forsommeren 1985, og i 1987 udkom bogen *What Fiction Means: An inquiry into the nature of fiction with a study of three comic novels: Laurence Sterne: Tristram Shandy, Jane Austen: Mansfield Park, Muriel Spark: Loitering with Intent*; bogen fremkom som bd. 15 af serien *Publications of the Department of English, University of Copenhagen*. Han

definerer selv sit ærinde som et forsøg på at »establish a basic terminology and methodology of literary interpretation – or, more specifically, a theory of fiction«. Forståelse af en litterær tekst ansues her som underordnet forståelse af tekster i almindelighed, hvilket igen betragtes som et specielt tilfælde af omverdensopfattelse (»perception«). En litterær tekst bliver således ikke som hos nykritikerne noget i sig selv hvilende, men opstår ved et samspil af forfatter, tekst og læser. Derimod kan man roligt sige, at den her fremførte teori hviler i sig selv: I *The Phonemes of English* er der kun få henvisninger til andres arbejder, i *What Fiction Means* er der slet ingen. Teorien er opbygget af begreber, der er gensidigt afhængige (»balanced«), og som forudsætter hinanden; det gælder f. eks. de dele, som vi ved sansning opdeler objektet i, samtidig med at vi opfatter en helhed; al sansning, indbefattet læsning, implikerer både samtidighed og et forløb i tid, og ved læsning revideres vores opfattelse af det allerede læste hele tiden i lyset af, hvad der står senere i teksten.

Begrebsapparatet er indskrænket til de logisk uomgængelige elementer og indbefatter ikke en række termer, der almindeligt anvendes ved litterær analyse, hvilket forfatteren allerede tidligt lader læseren vide. Ved en tekstanalyse er det således nødvendigt at betjene sig af medbragt værktøj for at tage hul på analysen og komme ind i systemet. Eksempelvis må man for at se, at visse ord eller udtryk er prægnante, har »significance«, konstatere, at de trænger sig på i læserens bevidsthed, måske ved et så simpelt virkemiddel som gentagelse; Nordhjem citerer som et indlysende eksempel ordet »facts« i første kapitel af Dickens's *Hard Times*. I begrebsapparatet støder vi for øvrigt på gammelkendte begreber som »æstetisk« og »etisk«, der her betegner to former for perception. Systemet er bygget logisk op på empiriske kendsgerninger, men det understreges gang på gang, at det æstetiske er subjektivt, hverken kan verificeres eller falsificeres, og bogen ender med et spørgsmålstejn.

»When applied to texts, »perception« becomes synonymous with »understanding«, hedder det (s. 27), og det fører Nordhjem frem til igen at beskæftige sig med »meaning«. Den litterære teksts betydning når vi ifølge ham frem til ad fire trin: Leksikalsk betydning, kontekstuel betydning, prægnans (»significance«) og symbolsk betydning, af hvilke de to første hører til lingvistikens område, medens de to sidste må underkastes en litterær analyse. Bogen består dels af udredningen af det abstrakte system, illustreret med mange eksempler fra den klassiske engelske romanlitteratur, dels af analyser af de i undertitlen nævnte tre romaners indledninger, idet Nordhjem hævder, at en romans »meaning« kommer til udtryk allerede i dens begyndelse.

Dette system udviklede og forklarede Nordhjem også i tre mindre arbejder, dels en anmeldelse af tre bøger om litteraturkritik i *Orbis Litterarum*, 42 (1987),

dels to artikler i Engelsk Instituts tidsskrift *Angles on the English Speaking World*. Bogen efterlader det indtryk, at det komiske perspektiv havde hans særlige interesse, og indtrykket bestyrkes af tidsskriftets nr. 2 (1987), hvor han offentliggjorde artiklen »Congreve's Comic Style«. Her anvendes begrebsapparatet på en stilistisk undersøgelse af Congreves komedier, altså ikke på fiktionsprosa. Vejen til at benytte teoriens terminologi går her over iagttagelse af fænomener som ordhyppighed, sætningsrytme og stilbrud, og han når frem til at konstatere en konflikt mellem det heroiske og det komiske perspektiv hos Congreve. I *Angles* nr. 3 (1989) tager han i artiklen »Heroic, Comic, Tragic« disse tre termer fra sin teori til fornyet behandling og tilkender dem »the status of basic semantic categories in literary interpretation«. Han repeterer sine fire stadier af »betydning« og gør opmærksom på, at den bogstavelige betydning kan konstateres med gamle hævdivundne metoder som f.eks. »parafrase«. Parafrasens anvendelighed ved undervisning i poesi havde han diskuteret mange år før, i en artikel »Parafrasen og poesien« i *Meddelelser fra Engelsklærerforeningen*, nr. 25. Igen et eksempel på et begreb, der dukker op hos Nordhjem med mange års mellemrum og i forskellige sammenhænge.

Tidsskriftartiklerne viser, at han fortsat arbejdede med sin teori. Hans analyser af de tre romanindledninger og af Congreves komedier vidner om, at den kan føre til mange præcise formuleringer om en tekst og et skarpt lys på aspekter af den. Hvor forfatteren og hans tid m.m. kommer ind ved litterære studier, siger teorien, som han fik udviklet den, ikke noget om; det optog ham måske slet ikke, men det kunne synes et indlysende spørgsmål til en litteraturforsker, der selv havde arbejdet med en mere forfatterorienteret form for analyse.

Nordhjem var flere gange medlem af bedømmelsesudvalg både ved Københavns Universitet, andre steder i Danmark og i Sverige. Blandt hans administrative hverv ved Engelsk Institut var et mangeårigt medlemskab af dettes forskningsudvalg, der ud over at forfatte instituttets bidrag til universitetets årbog står for dets egen årsberetning og i årenes løb har arrangeret forelæsninger og symposier med den igangværende forskning som emne. I 1986 stod udvalget bag søsætningen af tidsskriftet *Angles on the English Speaking World*; ideen var ikke forskningsudvalgets, men da den var blevet spillet over til udvalget, var han en af de ivrigste; oprindelig var det tanken at lave en meget upretentios publikation, men han holdt på, at den både i indhold og udstyr skulle have en standard, »så at folk kan være glade for at få deres ting frem der«, og det var ham, der fandt på navnet *Angles* (med ordspil på betydningerne »synsvinkel« og »angler«). Han var medredaktør af bladets første tre numre og bidrog selv med de omtalte artikler.

Nordhjem tog sin afsked med udgangen af maj 1990, da han fyldte 70 år. I samme anledning (men

desværre med nogle måneders forsinkelse) modtog han festskriftet *Studies in Modern Fiction* (*Publications of the Department of English*, 18, 1990), der rummer ni artikler om moderne fiktionsprosa, forfattede af fagfæller og gamle elever samt en bibliografi over hans arbejder.

Nordhjems beskæftigelse med fiktionsprosa gennem mange år kom også studiet af engelsk sprog til gode; i romanerne samlede han et stort materiale af NPV's, »nominalised phrasal verbs«, d.v.s. substantiver sammensatte af et verbum og et adjektiv som f.eks. »drawback« eller »kick-off«, en substantivtype, der er blevet meget almindelig på engelsk i de sidste par hundrede år. Nordhjem redegjorde for disse studier i Engelsk Instituts årsberetning for 1989, s. 27-32 (»En populær substantivtype og dens udvikling«), men afhandlingen »On the Use of Nominalised Phrasal Verbs in English Literary Prose« fremkom først to måneder efter hans død i bogen *Words That Teem with Meaning: Copenhagen Views on Lexicography*, udg. af Jørgen Erik Nielsen (*Copenhagen Studies in Translation*, bd. 2, København, 1992), s. 5-55. I denne artikel redegør Nordhjem for substantivtypens historie og fremlægger

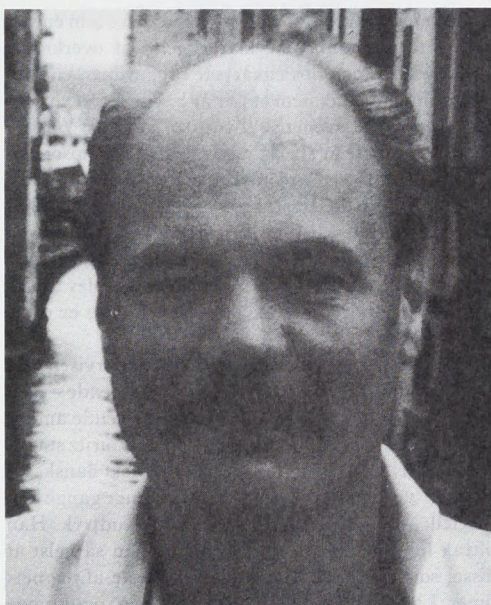
sit materiale, dels kronologisk, dels alfabetisk, med forklaring af den enkelte NPV's oprindelse og betydning(er), d.v.s. at en del af afhandlingen udgør en både nyttig og morsom lille ordbog over NPV's. Dette posthumt udkomne arbejde anføres her som tilføjelse til den ovenfor nævnte bibliografi, og det samme gælder en anmeldelse af Vinterberg og Bodelsen: *Dansk-engelsk ordbog* (3. udg.), som han skrev til *Angles*, nr. 6 (1992), hvor den står at læse s. 81-82.

Både som forsker, lærer og administrator markerede Bent Nordhjem sig, og på det faglige område spændte han vidt; hans to største trykte arbejder fører os fra fonologi til litteraturteori og på begge områder ind i teoriens verden, medens artiklen om NPV's er et gedigent filologisk og leksikografisk arbejde, og den lille anmeldelse af ordbogen, med et tilbageblik til dens forgænger, omhandler et af dansk anglistiks fornemste værker. Han placerede sig således i høj grad inden for »vort fags gode traditioner«, som han selv engang udtrykte det ved en af de mange diskussioner om revision af eksamensordningen, som han i sin tid som universitetslærer deltog i.

Jørgen Erik Nielsen

Lauritz William Olson

17. marts 1945 – 2. november 1992

Docent, lektor, dr. scient. Lauritz Olson døde efter længere tids uhelbredelig sygdom. Han gennemførte undervisningen i sine elskede vandsvampe i foråret 1992, deltog, tydeligt afkræftet, i det Amerikanske Mykologiske Selskabs årlige symposium i Portland, Oregon, i begyndelsen af august, påbegyndte undervisningen i fagmoduliet »svampe« efter skemaet i begyndelsen af september, men hårdt mærket måtte han her give op.

Lauritz Olson var født i Newport News, Virginia, USA. Det er ikke kendt hvordan hans biologiske interesse blev vakt. Faderen var uddannet fysiker med aeronautik som speciale. Dette førte til en stilling som flykonstruktør, hvilket medførte nær kontakt med den amerikanske marine. Paradoksalt nok led faderen af udpræget flyskræk, en egenskab Lauritz arvede. Det var med erklæret ubehag han anvendte fly når han årligt besøgte moderen i USA, eller rejste til andre fjerne mål i fagligt øjemed. Faderens familie udvandrede oprindeligt fra Tromsøs omegn, hvor slægtsgården endnu kan udpeges. Moderen, der var af tysk afstamning, blev som voksen uddannet i Schweiz til at arbejde indenfor Røde Kors organisationen, hvor hun opnåede en høj, om end antagelig ulønnet, stilling inden sin pension. Venner og kolleger af Lauritz, som har besøgt hjemmet, karakteriserer hende som meget bestemt, meget intelligent og utrolig gæstfri. Lauritz fortalte jævnligt om notabiliteter, der kom i hjemmet. Ingen tvivl om at han har fået en særdeles god opdragelse.

Lauritz Olson fik sin Bachelorgrad fra University of North Carolina, Chapel Hill, i 1966. Efter 4 år, i slutningen af august 1970, erhvervede Lauritz den amerikanske doktorgrad i botanik med særlig vægt på ultrastrukturelle studier af vandsvampe, især indenfor slægten Allomyces.

I hele studietiden tjente Lauritz til livets ophold som kok og bartender. Derved erhvervede han en kulinarisk ekspertise, som han gerne delte med studenter på kurser eller gæster i sit hjem i Ole Suhrsgade.

På dagen da Lauritz fik sin doktorgrad ændredes, bogstaveligt hans liv. Straks drog han til Danmark, hvor professor Dieter von Wettstein tillagde ham et NIH Postdoctoral Fellowship fra 1. september 1970. På en kongres i Seattle 1968 var professor emeritus Mogens Westergaard, von Wettsteins forgænger, blevet gjort opmærksom på den meget lovende, også elektronmikroskopisk begavede Lauritz Olson, af dennes vejleder, den eminente professor Ralph Emerson, University of California, Berkeley. Denne viden gav han videre til von Wettstein, der satsede hurtigt på at knytte Lauritz Olson til Genetisk Institut – en satsning der antagelig kom Lauritz tilpas. Det var hans chance for at undgå en ubehagelig hurtig indkaldelse til militærtjeneste i Vietnam.

Allerede 1. januar 1971 blev Lauritz Olson ansat som amanuensis på Genetisk Institut. Af indstillingen fremgår det at han anfører, at han i sit videre forskningsarbejde ønsker at studere syntesen og den kemiske sammensætning af det synaptonemale komplekse i

vandsvampen *Allomyces*. Dette blev anset som en væsentlig forudsætning for klarlæggelse af overkrydsningsmekanismen hos eukaryote organismer, en problemstilling der gennem et par år havde været en central opgave på Genetisk Institut. Mogens Westergaard var i disse år stærkt interesseret i kromosomcytologiske studier af ascomyceten *Neottiella rutilans*, der har nogle af de største kromosomer, der kendes hos svampe. Westergaard ønskede at dyrke svampen, og Lauritz Olson blev engageret til at virke med i dette arbejde. Alle kendte og tænkelige metoder blev afprøvet, men sporerne ville ikke spire. Til dato er dette problem uløst.

Lauritz blev hurtigt en populær underviser, der gjorde undervisningen levende og inspirerende – med et fascinerende kropssprog og et charmerende amerikansk-dansk. Sproget var fuldt bevidst. Lauritz standse simpelt hen videre indlæring af perfekt dansk, vel vidende at studenterne elskede hans mange gange helt specielle, men dog oftest let forståelige udtryk. Han tiltrak hurtigt specialestuderende og han så helst at disse, som han selv, arbejdede i de fleste af døgnetimer. Lauritz arbejdede ofte om aftenen, og lørdage og søndage var som andre arbejdsdage. Det var karakteristisk for ham, at han ikke betragtede hvervet som vejleder for afsluttet, før kandidaten havde fået stilling, oftest i erhvervslivet. Gymnasielæreren, som universitetslærere tidligere havde uddannet, sagde ikke Lauritz noget. I mange år lykkedes det for Lauritz at »afsætte« kandidaterne, hvilket han betragtede som lidt af en selvfølge. Han vidste, at de havde fået en god, relevant uddannelse. Under de seneste års økonomiske afmatning kneb det, hvilket pinte og irriterede ham. De var jo stadig velkvalificerede.

Lauritz forskede med utrolig flid. Mange af årene var han særdeles produktiv. Således viser hans publikationsliste at i 1978 publicerede han, ofte i samarbejde med specialestuderende eller højt kvalificerede inden- og udenlandske forskere, 16 afhandlinger, i 1983 publicerede han 19 afhandlinger, i sandhed et imponerende tal som ikke overgås af mange. I alt viser publikationslisten omkring 150 afhandlinger.

I 1984 erhvervede han den danske doktorgrad med afhandlingen »Cytological and genetic studies of *Allomyces* and its relatives«. Afhandlingen er en sammenfatning af den meget berømte afhandling fra samme år i *Opera Botanica* »*Allomyces* – a different fungus« som Lauritz i oprigtig ærbødighed dedicerede til sin da afdøde lærer Professor Ralph Emerson. Afhandlingen må betegnes som en af hans karrieres absolutte højdepunkter, hvor *Allomyces* behandles og belyses fra stort set alle tænkelige vinkler. Man kan ikke undgå at beundre såvel dybden som bredden i Lauritz' forskning.

Listen er på mange måder interessant og informativ læsning. Den viser at nok var chytridiomyceten *Allomyces* hans kæledægg. Det lagde han aldrig skjul på.

Men Lauritz var i metodevalg og valg af forskningsemne meget alsidig. Nok var han specialist på verdensplan med de såkaldt primitive vandssvampe, men også mange andre organismer interesserede ham meget, bl.a. patogene svampe som f.eks. den endoparasitiske slimsvamp *Plasmodiophora*, samt kimskimmel, *Pythium*, og kartoffelskimmel, *Phytophthora*. I en årrække arbejdede han meget med gær. Han »angreb« sine svampe genetisk, biokemisk og ultrastrukturelt. Han udviklede specielle substrater og han konstruerede originale screeningsmetoder for udvalgte svampe.

Lauritz havde et nært samarbejde med forskere såvel i udlandet som i indlandet, ofte med tidligere specialestuderende på Novo-Nordisk, Danmarks Tekniske Højskole, og Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

I 1986 blev han knyttet til Institut for Sporeplanter. Han ville gerne undervise mere i mykologi. Desværre blev tiden på instituttet kort, og nok ikke helt som han havde håbet. Det tog kræfter og tid at få etableret et laboratorium med en standard, som bl.a. apparatmæssigt tilgodeså hans ambitioner. Derudover var han, specielt i den sidste tid, uden tilstrækkelig laborantassistance. Det var kendt, at han var allergisk overfor pollen af højere planter. Ved tilknytningen til Institut for Sporeplanter viste det sig, at han i høj grad var allergisk overfor svampesporer. Når han trods dette, pligtopfyldende deltog på svampefagmodulets obligatoriske weekend-ekskursion på feltstationen i Sorø i oktober, var han stærkt plaget af de piller, som han måtte tage for overhovedet at være med. Dette forhindrede dog ikke, at han suverænt herskede i køkkenet som den af studenterne elskede, eminente kok. Selv for et beskedent feltkursus-budget kan en virkelig kok lave god mad.

For instituttet, specielt svampeafdelingen, var Lauritz Olsons tilknytning en markant forøgelse af muligheder for specialetilbud med et eksperimentelt tilsnit. Vandssvampe, som der årtier tilbage er rige traditioner for ved Københavns Universitet, var igen i fokus, og Lauritz Olsons plantepatologiske indsigt var også en klar udvidelse af afdelingens samlede tilbudsområder.

Vi fik bekræftet alle de ovennævnte dyder i rigt mål. Lauritz var forberedelig flittig, indsigtfuld og hjælpsom, hvadenten det drejede sig om studerende eller kolleger. I hans lille, snævre, litteraturfyldte kontor var der altid tid til at give et godt råd.

Den faglige flid forhindrede ikke hans varme interesse for kunst, musik og klassisk arkitektur. Lauritz var en regelmæssig gæst på Det kgl. Teater. Engang om året drog han sydpå til varmen i Italien, Grækenland, Israel, et par gange sammen med sin mor, for at studere klassisk arkitektur. Billedet foroven viser Lauritz med en af kanalerne i Venedig i baggrunden.

Lauritz efterlod sig et særdeles detaljeret testamente. Han ønskede at begravelsen, som han selv planlag-

de, skulle være festlig. Efter handlingen i kirken ønskede han at så mange som muligt kunne samles i hans smukke, stilfulde lejlighed til et måltid med en øl eller et glas vin. Kokken Lauritz fornægtede sig ikke.

Testamentet afslørede også at Lauritz ønskede at boets værdier skulle samles i et legat, hvor renteaftak-
stet skal støtte dygtige – dette understreges – studen-

ter i studiet af mykologi. I sandhed en meget flot gestus.

Lauritz Olsons alt for tidlige død efterlader et savn, ikke blot for Institut for Sporeplanter, men for hele Københavns Universitet. Dette kan ikke erstattes. Forskere af hans karat og sind er der langt imellem.

Henry Dissing

Direktørens beretning